

Celek a akce (včetně reakcí)

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1993](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1993](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 29. 4. 1993
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 29. 4. 1993

Celek a akce (včetně reakcí)

Jakmile nahlédneme nutnost rozlišení pouhé hromady od integrovaného celku, tj. jakmile od nepravého jsoucna odlišíme jsoucno pravé, musíme udělat další kroky dvojím směrem. Především se musíme pokusit vyšetřit, co umožňuje a co zakládá onu integritu, a za druhé se musíme pokusit vyzkoumat, co umožňuje a co zakládá vztah onoho celku k tomu, co do celku integrováno není. Jinými slovy, musíme se tázat jednak po vztahu celku k sobě samotnému, jednak po jeho vztahu k něčemu jinému, druhému. V obou případech jde pochopitelně především o onu zvláštní „vnitřní“ (intrinsic) hybnost, o které mluvíme jako o aktivitě a o jejíchž jednotlivých výkonech mluvíme jako o aktech nebo akcích. Celek nemůže být integrován zvenčí, neboť zvenčí může být roztroušené pouze nahromaděno a vnější silou drženo pokromadě. K bytostné povaze celku však náleží, že se ve své sjednocenosti udržuje navzdory všem entropickým tendencím. Celek, rozumí se pravý celek (tj. integrovaný zevnitř a nikoliv zvenčí) vzniká a udržuje se v protisměru k všeobecnému entropickému spádu. Na tomto místě nás nemusí zajímat, že tím vlastně – nejspíš nutně – urychluje entropii úhrnnou (za předpokladu, že takový úhrn je efektivně a nikoliv pouze v představách uskutečněn, tj. že je nějaký „systém“ vsutku „uzavřen“ – problém „světa vcelku“ necháme neřešen). Pro vztah mezi celkem a systémem v obecném smyslu je důležité, že (vnitrosvětý) celek je systémem otevřeným, ale ohraničeným. Hranice nemusí být nějak geometricky ostrá, ale má zásadní důležitost, protože je hranicí mezi „auton“ a „heteron“, tj. mezi „sebou samým“ a čímkoliv „jiným“. Tato hranice však principiálně není neprostupná, jak se to Leibniz pokusil demonstrovat na svém modelu monád. O celcích můžeme tedy mluvit jako o „monádách“ a podobně jako Leibniz předpokládat monády jednoduché (primordiální) a složité. To však, co Leibnizovi dělalo potíže s vysvětlením vztahu mezi samotnou (ústřední) monádou a její tělem (které je složeno také z monád, ovšem periferních), to může být vyjasněno, předpokládáme-li, že přechod mezi vnitřním světem monády a jejím osvětím je možný, a za druhé že se uskutečňuje za pomoci a prostřednictvím akcí, které nejsou nezbytně jednosměrné, ale mohou být stejně dobře zvnějšněním vnitřního jako zvnitřněním vnějšího.

(Berlín, 930429–3.)